

SEE MORE JESUS · WANTTOSEEMORE.COM

Ngai Ūrĩ Hinya — Wĩruti wa Bibilia wa KJV na Nomba cia Strong's

JESŪ AARĪ Ū MBERE YA BETHILEHEMU — MŪGAMBO WA ŪINGĪ, MŪRAIKA WA JEHOVA, NGŪ CIA ISAKA

Ūrutani wa Mũthingi wa Bibilia — Ūhoro Mweya wa Jesu Kristũ

KIAMBĪRĪRIA

Gĩcunjĩ gĩkĩ kĩrooria Jesũ nĩ ũ, kĩambĩrĩrie kuuma kũũmbwo, harĩa Ngai oigire, 'Nĩtwambe mũndũ na mũhianano witũ.' Kĩrũmagĩrĩra ũrĩa wetagwo mũraika wa Jehova, ũrĩa andũ moonanaga ũthiũ na ũthiũ na makamwĩta Ngai. Kĩrũkagĩrĩria na ngũ iria ciaigĩrĩrwo Isaka, mwana wake wa mũmwe ũrĩa Aburamu endete. Macokio mothe monaga marĩ kuuma Bibiria yenenĩ, na ciugo cia Bibiria cio nyene.

ITHIRANGI ITATU CIA MAKĪRIA MONERO ŪRŪ:

1. Angĩkorwo Ngai nĩ ũmwe, nũũ arĩ "ithuĩ" ũrĩa mwaragia thĩinĩ wa Kĩambĩrĩria 1:26?
2. Nĩ ũ mũraika wa Jehova, ũrĩa andũ maacemanirie nake ũthiũ kwa ũthiũ na makamwĩta Ngai?
3. Ngũ iria ciaigĩrĩrwo Isaka, mwana ũrĩa wa mũmwe, ciarorete na mbere kũrĩ kĩĩ?

MUHURI WA KWAMBĪRĪRIA

Isaia 9:6 Nĩgũkorwo nĩtũciarĩrwo kaana, tũkaheo kahĩĩ, nagueo wathani ũgaakorwo ciande-inĩ ciako. Nako gageetagwo Mũheani-Kĩrĩra-wa-Kũgegania, Mũrungu Mwene-Hinya, Ithe-wa-Andũ-wa-Tene-na-Tene, Mũnene-wa-Thayũ.

KAANA NĪGĪGACIARWO, NA MWANA NĪAKAHEANWO --> RĪITWA RĪAKE RĪGEETAGWO MŪRUNGU ŪRĪ NA HINYA.

Mĩaka magana mũgwanja mbere ya gũciarwo kwa Jesũ, mũnabii nĩandĩkire atĩ kaana kau gagetwo Ngai Mwene Hinya. Kaana ga Jesũ nĩgaakomire mũharatĩ-inĩ wa gũtũma indo cia mahiũ irĩe. Thoma mũhari ũcio kahora. Mĩhari iyo yugaga ndũmĩrĩri yothye ya wĩruti ũyũ.

A. NGAI ŪRĪA OIGĪTE, "NĪTWĪKE" — NGAI Ūmwe, NA ARĪA MARĪARĪRIAGA MARĪ MAKĪRIA MA ŪMWE

A1. Kĩambĩrĩria 1:26 Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩtũũmbei andũ na mũhianĩre witũ, mahaanane na ithuĩ, nao maathage thamaki cia iria na nyoni cia rĩera-inĩ, na mahiũ ma thĩ yothe, na maathage ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ.” (27) Nĩ ūndũ ūcio Ngai akĩũmba mũndũ na mũhianĩre wake mwene, akĩmũmba na mũhianĩre wa Ngai; akĩmomba marĩ mũndũ mūrũme na mũndũ-wa-nja.

NĪTWOOMBE MŪNDŪ NA MŪHIANO WITŪ, TA ŪRĪA TWĪHAANĪTE --> NĪ ŪNDŪ ŪCIO NGAI OOMBIRE MŪNDŪ NA MŪHIANO WAKE.

(Mawoni makwa mwene: Thoma Kĩambĩrĩria 1:26 na Kĩambĩrĩria 1:27 hamwe. Ndũkaninũkie ūtiganu ūrĩ gatagatĩ ka mĩhari ŷyo ūrĩ. Kĩambĩrĩria 1:26 koiga "ithuĩ" na "witũ." Kĩambĩrĩria 1:27 koiga "mũhianano wake" na "Ngai oombire," mĩhari yeerĩ ĩrĩ ya mũndũ ūmwe. Bibilia yugaga mĩhari ŷyo yeerĩ hamwe itekwĩgiritanĩria. Bibilia o yugaga mĩhari ŷyo yeerĩ ūguo.)

A2. Kĩambĩrĩria 3:22 Nake Jehova Ngai akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ūyũ nĩatuĩkĩte o ta ūmwe witũ, akamenya wega na ūũru. Ndagĩrĩre gwĩtikĩrio atue matunda ma mũtĩ wa muoyo o namo, amarĩe nake atũũre nginya tene.”

MŪNDŪ ŪCIO NĪATŪĪKĪTE TA ŪMWE WITŪ, NĪ GŪKĪMENYA WEGA NA ŪŪRU.

A3. Kĩambĩrĩria 11:7 Ūkai, tũikũrũke tũkahĩngĩcanie rũthiomi rwao, nĩgeetha matigacooke kũiguithania mĩario mũndũ na ūrĩa ūngĩ.”

NĪTŪIKŪRŪKE + TŪMINJANĪRIE RŪTHIOMI RWAO.

A4. Isaia 6:8 Ningĩ ngĩigua mũgambo wa Mwathani ūkĩũria atĩrĩ, “Nũũ ngūtũma? Na nũũ ūgũthĩ handũ haitũ?” Na nĩ ngĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ūyũ haha. Ndũma!”

NA NŪŪ ŪGŪTHĪ HANDŪ HAITŪ + NA NĪ NGĪCOOKIA ATĪRĪ?

(Meciria makwa mwene: Rora wega Isaia 6:8. Isaia 6:8 nĩ ĩrĩ na mĩhianĩre yeerĩ thĩnĩ wa kiugo kĩmwe: "Nĩ ū ūrĩa ngūtũma" na "nũũ ūrĩ na kũhaica nĩ ūndũ witũ." Mwaria ūcio wiki nĩahũthagĩra mũhianĩre wa mũndũ ūmwe na wa aingĩ hamwe. Ūndũ ūyũ ti mahĩtia ma kwandĩka. Ūndũ ūyũ ti Ngai akĩhũthĩra kiugo kĩa aingĩ nĩguo agwete akĩrĩ we wiki. Mũthiring ūyũ wonekaga maita maingĩ, ibuku-inĩ nyingĩ tofauti cia Bibilia, mĩario-inĩ ya mĩnyaka mĩingĩ.)

A5. Gũcookerithia 6:4 Atĩrĩrĩ, wee Isiraeli, thikĩrĩria: Jehova Ngai witũ, we wiki nowe Jehova.

[H259 echad ■]

ATĪRĪRĪ, WEE ISIRAEI, THIKĪRĪRIA: JEHOVA NGAI WITŪ, WE WIKI NOWE JEHOVA.

(Meciiria makwa mwene: Gũcookerithia 6:4 nĩyo ĩrũgamagĩrĩra wĩruti ūyũ wothe. Kũrĩ Ngai ūmwe. Gũtirĩ ngai igĩrĩ. Gũtirĩ ngai ithatũ. Gũtirĩ ngai nyingĩ. Mũhari o wothe wa wĩruti ūyũ ūrĩa ūngĩonania ūhoru wa Ngai wa keerĩ nĩ mũthomeku na njĩra ĩtarĩ ya ma. Gũcookerithia 6:4 nĩguo geria wa ūhoru ūcio. Ririkana kiugo gĩa Kĩhibirania kĩrĩa mũhari ūyũ ūhũthagĩra harĩ "ũmwe." Kiugo kũu nĩ echad. Echad no kiugo kĩrĩa kĩa kĩhũthagĩrwo rĩrĩa hwaĩ-inĩ na rũciinĩ ciĩtagwo mũthenya ŪMWE, o na gũtuĩka mũthenya ūrĩ na icunjĩ igĩrĩ. Echad no kiugo kĩrĩa kĩa kĩhũthagĩrwo rĩrĩa mũthuurĩ na mũtumia wake meetagwo mwĩrĩ ŪMWE, o na gũtuĩka mũthuurĩ na mũtumia nĩ andũ eerĩ. Bibilia nĩyathuurire kiugo gĩa "ũmwe" kĩrĩa kĩĩtikagĩrĩria kũgĩa na andũ makĩria ma ūmwe thĩnĩ wakĩo. Kĩambĩrĩria 1:26 hĩndĩ ŷyo yandĩkĩte Ngai akiuga, "nĩtũthondeke.")

A6. Isaia 45:5 Nĩ nĩ nĩ Jehova, na gũtirĩ ūngĩ; tiga nĩ gũtirĩ Ngai ūngĩ. Nĩndĩrĩkuongagĩrĩra hinya, o na gũtuĩka wee ndũnjũũ,

NĪ NĪ NĪ JEHOVA + NA GŪTIRĪ ŪNGĪ + TIGA NĪ GŪTIRĪ NGAI ŪNGĪ.

(Meciiria makwa mwene: Isaia 45:5 yugaga mwena ūrĩa ūngĩ wa ūhoru ūyũ wa ma. Wĩruti ūyũ ndũgũtiganĩria Isaia 45:5. Ngai oigaga na njĩra ĩtarĩ na ūhinga atĩ gũtirĩ Ngai ūngĩ tiga we. Kĩrĩa gĩothe wĩruti ūyũ ūkuona thutha wa mahuti maya matingĩongerera Ngai wa keerĩ. Kĩrĩa wĩruti ūyũ ūkuona nĩ kĩndũ kĩa magegania na kĩa gũkĩra Ngai wa keerĩ. Wĩruti ūyũ ūkuona Ngai ūmwe akĩĩmenyithania kũrĩ andũ.)

B. ŪRĪA WĪTAGWO MŪRAIKA WA JEHOVA — ŪRĪA O NAO WĪTAGWO NGAI

Kiugo gĩa Kĩhibirania kĩrĩa gĩtaũrĩtwo "mũraika" nĩ malaki (H4397). Malaki nĩ kuuga ūrĩa ūtũmĩtwo. Malaki yumbũraga wĩra wa mũndũ ūcio ūtũmĩtwo, ti mũthemba wake. Ta rora ūrĩa Bibilia yaria

B1. HAGARI WERŪ-INĪ — AKĪMWĪTA RĪITWA

Kĩambĩrĩria 16:7 Mũraika wa Jehova agĩkora Hagari hakuhĩ na handũ haatherũkaga maaĩ werũ-inĩ; gathima kau kaarĩ mũkĩra-inĩ wa njĩra ĩrĩa ya gũthĩ Shuri. **[H4397 malak ■]** (8) Mũraika akĩmũũria atĩrĩ, “Hagari ndungata ya Sarai, uuma kũ na wathĩ kũ?” Hagari akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ kũũrĩa ndĩroorĩa Sarai ũrĩa mwathi wakwa.” (9) Ningĩ mũraika wa Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooka kũrĩ mütumia ũcio mwathi waku na ũmwĩnyiihĩrie.” (10) Ningĩ mũraika agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngaingĩhia njiaro ciaku ũndũ itagaatarĩka.”

MŪRAIKA WA JEHOVA OIGA, NĨNGŪINGĨHIA HĨNGA YAKU MŪNO MŪNO.

Kĩambĩrĩria 16:13 Nake Hagari akĩhe Jehova ũcio wamwarĩrie rĩitwa rĩĩrĩ: “Wee nĩwe Ngai ũrĩa ũnyonaga,” nĩgũkorwo oigire atĩrĩ, “Rĩu nĩ ndĩkuona Ũrĩa ũnyonaga.”

NAKE HAGARI AKĪHE JEHOVA ŪCIO WAMWARĪRIE RĪITWA RĪIRĪ: “WEE NĪWE NGAI ŪRĪA ŪNYONAGA.

(Meciiria makwa mĩene: Maĩndũ meerĩ marĩ Kĩambĩrĩria 16 nĩmagĩrĩrwo nĩ gwĩkĩra mũthomi ngoro. Kĩa mbere, ũrĩa wĩtagwo “mũraika wa Jehova” oigaga “Nĩngũingĩhia rũciaro rwaku.” Mũraika wa Jehova ndoigaga “Jehova nĩekũingĩhia rũciaro rwaku.” Mũraika wa Jehova aaragia ta ũrĩa wĩkaga wĩra ũcio wa kũingĩhia. Kĩa keerĩ, rĩandĩko rĩene rĩa Kĩambĩrĩria, ti wonĩ wa Hagari, ĩgwetaga mũraika üyũ wa Jehova ta “Jehova ũrĩa wamwarĩrie.” Hagari egwetaga mündũ o ũcio ta “Wee Ngai.” Mwandĩki wa ĩbuku rĩa Kĩambĩrĩria nĩetĩkanĩtie na Hagari.)

B2. GUOKO IGŪRŪ RĪA ISAKA — EHĪTITE NA WE MWENE

Kĩambĩrĩria 22:11 No mũraika wa Jehova akĩmwĩta kuuma igũrũ, akiuga atĩrĩ, “Iburahĩmu! Iburahĩmu!” Nake Iburahĩmu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ üyũ haha.” (12) Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkahutie kĩmwana kũ na guoko gwaku, na ndũgagĩke ũndũ o na ũrĩkũ. Rĩu nĩndamenya atĩ nĩwĩtigĩrĩte Ngai, tondũ ndũnarega kũruta mũrũguo, o we mũrũguo waku wa mũmwe, arĩ igongona.”

TONDŪ NDŪNAREGA KŪRUTA MŪRŪGUO, O WE MŪRŪGUO WAKU WA MŪMWE, ARĪ IGONGONA.

Kĩambĩrĩria 22:15 Nake mũraika wa Jehova arĩ igũrũ, agĩĩta Iburahĩmu hĩndĩ ya keerĩ, (16) akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: Nĩndĩhĩtite na nĩ mwene, atĩ tondũ nĩwĩkĩte ũndũ üyũ na ndũnarega kũndutĩra mũrũguo, o mũrũguo waku wa mũmwe-rĩ, (17) ti-itherũ nĩngakũrathima na ndũme njiaro ciaku cingĩhe ta njata cia matu-inĩ na ta mũthanga ũrĩa ũrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria. Njiaro ciaku nĩ ikegwatĩra matũũra marĩa manene ma thũ ciacio, (18) na nĩ ũndũ wa rũciaro rwaku, ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ nĩĩkarathimwo, tondũ wee nĩũnjathĩkĩire.”

NĨNDĨHĪTITE NA RĪITWA RĪAKWA, ĪKĪAGA JEHOVA --> NA MBEŪ YAKU NDŪRĪRĪ CIOTHE CIA THĪ ĪGACIATHIMWO.

(Meciiria makwa mwene: Wĩcirie ũhoro wa ciugo igĩrĩ thĩĩnĩ wa Kĩambĩrĩria 22:11-18. Ciugo cia mbere nĩ atĩrĩ, “Ndũnaage kũhingĩrĩria mũrũguo harĩ NĪ.” Iburahĩmu nĩaraheanaga mũriũ wake kũrĩ Ngai. Mwarĩa thĩĩnĩ wa ciugo ici oigĩte atĩ mũriũ ũcio ndaigana kũhingĩrĩrio harĩ mwarĩa ũcio. Ciugo cia keerĩ nĩ atĩrĩ, “Nĩndĩhĩtithĩtie na ndĩ mwene, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.” Matukũ-inĩ ma tene, mündũ nĩehĩtaga na mündũ ũngĩ mũnene kũmũkĩra we mwene. Mütümwo mütũmbe ũrĩa ũtwaraga o ũhoro tu ndehĩtaga na we mwene. Mütümwo mütũmbe ndaandĩkaga kũhĩtwa na rĩitwa rĩa kĩrĩkanĩro rĩa Ngai. Ahibirania 6:13 nĩyonanagia gĩtũmi. Ahibirania 6:13 yugaga atĩ Ngai nĩehĩtire na we mwene. Ahibirania 6:13 yonanagia gĩtũmi: “tondũ ndaarĩ na ũngĩ mũnene gũkĩra we wa kwĩhĩta nake.”)

B3. JAKUBU NĪAKORWO NA MŪNDŪ AGĪTHITHITHIA — AGĪITA HANDU HORO “ŪTHIŪ WA NGAI”

Kĩambĩrĩria 32:24 Nake Jakubu agĩtigwo arĩ o wiki, na hagĩũka mündũ maagianire nake o nginya gũgĩthererũka. (25) Na rĩrĩa mündũ ũcio onire atĩ ndangĩmũhoota-rĩ, akĩmũhutia ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ, nakuo kũgũrũ kwa Jakubu gũgĩthenyũkĩra hau gĩtina-inĩ, o makĩgianaga na mündũ ũcio. (26) Na mündũ ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke ndĩthĩire tondũ nĩ gwathererũka.” No Jakubu akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndingĩreka ũthĩĩ ũtandathimĩte.”

NĪ HAARĪ MŪNDŪ WARUTANĪTE HINYA NAKE --> NDĪGAGŪTIGA ŪTHĪ, TIGA WANJĪITHIMA.

Kĩambĩrĩria 32:28 Ningĩ mündũ ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũgũcooka gwĩtwo Jakubu, no ũrĩitagwo Isiraeli, tondũ nĩũgianĩte na Ngai o na andũ, na ũkahootana.” (29) Jakubu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaiha, njĩĩra

rĩitwa rĩaku.” Nowe akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ũranjũũria rĩitwa rĩakwa nĩkĩ?” Agĩcooka akĩmũrathima marĩ o hau. (30) Nĩ ũndũ ũcio Jakubu agĩita handũ hau Penieli, akiuga atĩrĩ, “Tondũ nĩnyonete Ngai ũthiũ kwa ũthiũ, na akahonokia muoyo wakwa.”

ŪRĨ TA MŪTHAMAKI, NĪŪRĨ NA HINYA HARĨ NGAI --> NĪNYONETE NGAI ŪTHIŪ KWA ŪTHIŪ, NA MUOYO WAKWA NĪMŪTŪŪRIE.

(Meciiria makwa: Maandĩko ma Kĩambĩrĩria 32 moĩtaga mũndũ ũyũ mũndũ. Mũndũ ũyũ ũragianaga na Jakubu oigaga Jakubu arĩ na hinya HARĨ NGAI. Jakubu etaga handũ hau "ũthiũ wa Ngai." Jakubu oigaga muoyo wake nĩwahonokirio. Jakubu areragia mũndũ ũyũ rĩitwa. Jakubu ndaheirwo rĩitwa, o kũũria kũngĩ. Ririkana kũũria gĩkĩ gĩtaacookeirio ma ũhoru wa rĩitwa. Kĩũria o kũu gĩcookaga rĩngĩ, ibuku-inĩ rĩngĩ rĩa Bibilia, mĩaka magana maingĩ thutha ũcio.)

B4. KĨHINGA KĨRĨA GĨAKANAGA NA MWAKI — MŪRAIKA ŪRĨA ARĨ NDĨ ŪRĨA NDĨ

Thaama 3:2

MŪRAIKA WA JEHOVA AKĪONEKANA NA RUURI RWA MWAKI --> NGAI AGĨITA KUUMA GATĪ-INĨ KA GĨTHAKA.

Thaama 3:14

NDĨ ŪRĨA NDĨ --> NDĨ NĪWE ŪNDŪMĪTE KŪRĨ INYUĨ.

(Meciiria makwa: Thaama 3:2 yugaga mūraika wa Jehova. Thaama 3:4 yugaga Jehova, na Ngai. Kĩhinga o kĩrĩa kĩmwe, mwaki o ũrĩa ũmwe, na mũgambo o ũrĩa ũmwe nĩcio ciumagĩrĩra mĩhari-inĩ iyo yeerĩ, ikĩgayanĩtio nĩ mĩhari ĩna. Bibilia ndĩrĩ hĩndĩ ĩtuaga ũhoru ũyũ ta ũkararanĩri. Mũgambo o ũyũ ũcio thutha ũcio nĩguo ũheanaga rĩitwa rĩrĩa Isiraeli mangĩakuĩrĩre nginya tene: NĪ NĪ ŪRĨA NDĨ.)

B5. MANOA NA MŪTUMIA WAKE — RĨITWA RĨRĨA RĨGEGANIA

Atiirĩrĩri 13:3 Mūraika wa Jehova akĩmuumĩrĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūrĩ thaata na ndũrĩ mwana, no nĩũkũgĩa nda ũciare kahĩĩ.

MŪRAIKA WA JEHOVA AKĪMUUMĨRĨRA --> NO NĪŪKŪGĨA NDA ŪCIARE KAHĨ.

Atiirĩrĩri 13:17 Nake Manoa agĩtuĩria ũhoru kuuma kũrĩ mūraika wa Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Wee wĩtagwo atĩa, nĩguo tũgaagũtĩia hĩndĩ ĩrĩa kiugo gĩaku gĩgaatuĩka kĩa ma?” **[H6383 piliy ■]** (18) Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩgũtũma ũnjũũrie rĩitwa rĩakwa? Ndũngĩhota kũrĩmenya, nĩ rĩa magegania.” **NĪ KĪ GĨGŪTŪMA ŪNJŪŪRIE RĨITWA RĨAKWA? NDŪNGĨHOTA KŪRĨMENYA, NĪ RĨA MAGEGANIA?**

Atiirĩrĩri 13:20 O rũrĩrĩmbĩ rũkĩrĩrĩmbũkaga kuuma kĩgongona-inĩ rũrorete igũrũ-rĩ, mūraika wa Jehova akĩambatĩra rũrĩrĩmbĩ-inĩ rũu. Nake Manoa na mūtumia wake mona ũguo, makĩgũithia magĩturumithia mothiũ mao thĩ. (21) Rĩrĩa mūraika ũcio wa Jehova aagire gũcooka kwĩyonithania kũrĩ Manoa na mūtumia wake, Manoa akĩmenya atĩ ũcio aarĩ mūraika wa Jehova. (22) Akĩĩra mūtumia wake atĩrĩ, “Ithuĩ rĩu no tũgũkua, tondũ nĩtuonete Ngai!”

NAKE MANOA NA MŪTUMIA WAKE MONA ŪGUO --> ITHUĨ RĨU NO TŪGŪKUA, TONDŪ NĪTUONETE NGAI.

(Meciiria makwa mũhithũrũku: Maũndũ matatũ nĩmoimĩrĩte na mbere thĩnĩ wa Atiirithi 13. Manoa nĩoragia rĩitwa, o ta ũrĩa Jakubu eekire thĩnĩ wa Kĩambĩrĩria 32. Rĩitwa rĩu rĩgacooka kũhithwo kuuma harĩ Manoa rĩngĩ, hĩndĩ ĩno na gĩtũmi kĩagwetetwo. Kiugo gĩa Kĩhibirania kĩrĩa kĩheanĩtwo nĩ ũndũ wa gĩtũmi kũu nĩ piliy (H6383). KJV igũtaũra piliy ta "kũhitha." Piliy nĩ kuuga kĩndũ kĩgakĩra kũmenyeka nĩ ũndũ wa magegania mao. Piliy yumanĩte na mũri o ũmwe na pele (H6382), kiugo kĩrĩa gĩtaũrĩtwo "Mũgegania" thĩnĩ wa Isaia 9:6, harĩa kaana karĩa gaaciarĩrwo ithuĩ getanagwo. Mūraika ũyũ wa Jehova mwene nĩacookaga akambata na igũrũ thĩnĩ wa rũrĩrĩmbĩ rwa kĩgongona. Ūndũ ũrĩa Manoa mwene aakinyire nĩ atĩrĩ ti "nĩtuonete mūraika." Ūndũ ũrĩa Manoa aakinyire nĩ atĩrĩ "nĩtuonete Ngai.")

B6. MŪNENE WA ITA WARĨ NJA YA JERIKO — AATHATHAIRWO, NA IRAATŪ IGĨRUTWO

Joshua 5:13 Rĩrĩa Joshua aarĩ hakuhĩ na Jeriko, agĩtiira maitho akĩona mũndũ warũgamĩte mbere yake acomorete rũhiũ njora, akarũnyiita na guoko. Nake Joshua agĩthĩĩ o harĩa aarĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Wee-rĩ, ũrĩ mwena witũ kana ũrĩ mwena wa thũ ciitũ?” **[H8269 sar ■]** (14) Nake agĩcookia atĩrĩ, “Ndirĩ mwena wanyu o na kana wa thũ cianyu, no njũkĩte ndĩ mūnene wa mbũtũ ya ita rĩa Jehova.” Nake Joshua akĩgũithia, agĩturumithia ũthiũ thĩ, akĩhooya, akĩmũũria atĩrĩ, “Wee, Mwathi wakwa, nĩ ndũmĩrĩri ĩrĩkũ ũkwenda kũũhe niĩ ndungata yaku?” (15) Nake mūnene ũcio wa mbũtũ ya ita rĩa Jehova agĩcookia atĩrĩ,

“Amba ũrute iraatũ ciaku magũrũ, nĩgũkorwo handũ hau ũrũgamĩte nĩ haamũre.” Nake Joshua agĩĩka o ta ũguo.

JOSHUA AKIGŪA THĨ NA ŪTHIŪ, AKIHOoya --> RUTA KIRAATŪ GIĀKU KUGŪRŪ; NIGŪKORWO HANDŪ HAU ŪRŪGAMITE NĨ HATHERU.

ŪRORI ŪNGĪ, GĪTONGA KĪRĪA KĪMWE — andũ erĩ meerĩrwo kũruta iraatũ

Thaama 3:5

NDŪGAKUHĪRĪIE HAHA. RUTA IRAATŪ CIAKU MAGŪRŪ, NIGŪKORWO HANDŪ HAU ŪRŪGAMITE NĨ HANDŪ HATHERU.

(Meciria makwa mwene: Ta rora watho ũrĩa ũmwe, ũgwetetwo na ndeto ihanaine, ũheanĩtwo kũrĩ andũ eerĩ tofauti, thutha wa mĩnyaka magana maingĩ. Handũ-inĩ ha kĩhinga, watho ũcio uumaga na mũgambo ũrĩa Maandĩko megwetaga LORD na Ngai. Nja ya Jeriko, watho ũcio uumaga na mũndũ ũrũgamĩte hau arĩ na rũhiũ rwa njora guoko-inĩ gwake. Mũndũ ũyũ ũrĩ nja ya Jeriko nĩareka Joshua akegũithie thĩ ũthiũ na akĩmũthathaiya mũndũ ũyũ. Mũndũ ũyũ ũrĩ nja ya Jeriko ndaagirĩrĩrie Joshua kwĩgũithia gũthathaiya we. Ta ũria ũguo na ũrĩa mũraika wa ma mũũmbĩtwo ekaga hĩndĩ ũrĩa mũndũ ekũgeria kũmũthathaiya mũraika ũcio. Mũraika ũcio oigaga, "Nĩ ndungata ya thoguo hamwe nawe" (Kũguũrĩrio 19:10). Mũraika ũcio oigaga, "thathaiya Ngai" (Kũguũrĩrio 22:9). Johana nĩageririe kũthathaiya mũraika maita meerĩ. Mũraika akĩrega ũthathaiya wa Johana maita meerĩ. Gũtirĩ mũndũ wagirĩrĩrie ũthathaiya wa Joshua nja ya Jeriko.)

B7. RĪRĪ, KĪRĪKANĪRO KĪERŪ KĪAARIA ŪNDŪ MŪNENE NA WĪ TAARĪFU MŪNO

Johana 1:18 Gũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩ ona Ngai, o tiga Mũrũ wake wa Mũmwe ũrĩa ũikarĩte hamwe na Ithe, na nĩwe ũtũmĩte amenyeke. **[G1834 exegeomai ▀] [G3439 monogenes ▀]**

GŪTIRĪ MŪNDŪ WONETE NGAI RĪ NA RĪ --> MWANA ŪRĪA MŪCIARE WA IIKI NĪAMŪGUŪRĪIE.

Johana 5:37 Nake Baba ũrĩa wandũmire nĩaheanĩte ũira ũngoniĩ we mwene. Inyuĩ mũtirĩ mwaigua mũgambo wake kana mũkona ũrĩa atarĩĩ,

INYUĨ MŪTIRĪ MWAIGUA MŪGAMBO WAKE KANA MŪKONA ŪRĪA ATARĪ.

1 Timotheo 6:16 Ningĩ nowe wiki ũtũũraga muoyo ũrĩa ũtathiraga, na agatũũra ũtheri-inĩ ũrĩa gũtarĩ mũndũ ũngĩhota kũũkuhĩrĩria. Gũtirĩ mũndũ ũrĩ wamuona kana ũngĩhota kũmuona. Nake arotĩĩagwo, na arogĩa na wathani ũrĩa ũtathiraga nginya tene. Amenĩ.

NA AGATŪŪRA ŪTHERI-INĪ ŪRĪA GŪTARĪ MŪNDŪ ŪNGĪHOTA KŪŪKUHĪRĪRIA --> GŪTIRĪ MŪNDŪ ŪRĪ WAMUONA KANA ŪNGĪHOTA KŪMUONA. NAKE AROTĪĪAGWO.

Rĩu iga icunjĩ igĩrĩ cia Bibilia mwena ũmwe na ũrĩa ũngĩ, na mũthome icunjĩ icio igĩrĩ hamwe.

Kĩrĩkanĩro-Gĩkũrũ kiugaga, riita na riita, atĩ andũ nĩmoonire mũndũ ũyũ, makĩaria nake, makĩria mbere yake, makĩnyiitana nake, na magĩtũũra muoyo.

Kĩrĩkanĩro Kĩerũ kiugaga, na ũteithũku, na maita matatũ, atĩ gũtirĩ mũndũ wonete Ngai Ithe rĩ, na gũtirĩ mũndũ ũngĩhota kuona Ngai Ithe.

Ciugo cieriĩ nĩ cia ma. Mũndũ ũrĩa andũ moonire thĩinĩ wa Kĩrĩkanĩro gĩa Tene na Ithe ũrĩa andũ mateaguike kuona nĩ ũguo matirĩ mũndũ o ũmwe. Johana oigaga mũndũ ũrĩa woonirwo nĩwe ũ. Johana oigaga mũndũ ũrĩa woonirwo nĩwe Mũriũ wa gũciarwo o wiki, Mũriũ ũrĩa ũrĩ gĩthũri-inĩ kĩa Ithe. Johana oigaga Mũriũ ũcio wa gũciarwo o wiki nĩatongoretie Ngai Ithe kuumĩra harĩa Ngai Ithe angĩoneka.

[MICEMANIO IGĪTWĪKANĪTIO — NDĪRĪ RIRĪA RĪMWE RĪUGĪTE ŪŪ RĪONEKA RĪO WĪKĪRE]

(Mwerekano wakwa mwene: Menyerera na wĩhaande na ma harĩ ũndũ ũyũ, tondũ nĩ ho hau mũndũ angĩambĩrĩria gwongerera Bibilia ũndũ. Ūrĩa ũrĩtwo NA WĪRE WA MŪRUGAMO: rũandĩko rwene rwa Kĩrĩkanĩro-gĩa-Tene rwĩtaga

mündũ üyũ ütũmĩtwo Jehova na Ngai, na andũ arĩa maacemanirie na mündũ üyũ ütũmĩtwo o ũguo moigaga. Kĩene kũu ti kioruta. Kĩene kũu nĩ ũrĩa ciugo ciugaga. Ũrĩa ũKINYITWO NA GŪCOKANIRIRIA MIIIRA: atĩ mündũ üyũ wonagwo nĩ Mũrũ wa Ngai kũna. Gũtirĩ mũhari o na ũmwe uugaga "mũraika wa Jehova thĩinĩ wa Kĩambĩrĩria 16 nĩ Jesũ." Ũtwo üyũ ũkinyagĩrwo na kũiga Johana 1:18, Johana 5:37, na 1 Timotheo 6:16 hakuhi na maũndũ ma Kĩrikanĩro-gĩa-Tene na kũũria nũũ waroneka. Nĩkĩo gĩcũhi kũu kĩrĩ ho, na gĩcũhi kũu gĩgũikara ho.)

B8. NAKIO MŪTŪMWA-ŪRĨA-ARĨ-JEHOVA NŪONEKANAGA RĨNGĨ MŪTHIA-INĨ WA KĨRĪKANIRO GĨA TENE

Malaki 3:1 Na rĩrĩ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Nĩngũtũma mūtũmwo wakwa, ũrĩa ũgaathondeka njĩra mbere yakwa. Hĩndĩ iyo Mwathani ũcio mũcaragia nĩagooka o rĩmwe thĩinĩ wa hekarũ yake; mūtũmwo ũcio wa kĩrikanĩro ũrĩa mwĩriragĩria nĩagooka.” **[H4397 malak ■]**

NĨNGATŪMA MŪTŪMWO WAKWA + NĨAKAAMBIRIRIA NJIRA MBERE YAKWA --> MWATHANI NĨAKOKA O RĨMWE HEKARŪ-INĨ YAKE, O WE MŪTŪMWO WA KĨRĪKANIRO.

MAONERO MANDŪ, ŨNDŪ O ŪRĨA WONEKAGA — mūtũmwo ũrĩa werĩrwo, na mūtũmwo ũrĩa wamenyekanĩtio

Mariko 1:2 O ta ũrĩa kwandĩkĩtwo ibuku-inĩ rĩa Isaia ũrĩa mũnabii atĩrĩ: “Nĩngũtũma mūtũmwo wakwa athĩ mbere yaku, ũrĩa ũgũgũthondekera njĩra yaku.” (3) “Kũrĩ mũgambo wa mündũ ũkwanĩrĩra werũ-inĩ akoiga atĩrĩ, ‘Haarĩriai njĩra ya Mwathani, rũngariai njĩra ciake.’” (4) Nĩ ũndũ ũcio Johana ookire akĩhunjagia, na akĩbatithanagĩria werũ-inĩ. Aahunjagia atĩ andũ merire, nĩguo marekerwo mehia mao, nĩgeetha mabatithio.

ATIRIRI, NĨNGUTHŪMA MŪTŪMWO WAKWA MBERE YA ŪTHIŪ WAKU --> HAARIRIAI NJIRA YA MWATHANI.

(Meciiria makwa mwene: Malaki 3:1 yugaga andũ eerĩ arĩa matũmĩtwo thĩinĩ wa rugano rũmwe. Ũrĩa mūtũmwo wa mbere athiiga mbere gũthererania njĩra. Ũrĩa ũngĩ mūtũmwo eetagwo "Mwathani" na "mūtũmwo wa kĩrikanĩro." Mūtũmwo üyũ wa keerĩ nĩwe ũgũũka hekarũ-inĩ ya Mwathani mwene. Mariko amaambĩrĩria Ũhoru-Mwega wa Mariko na kũgwetwo kwa mũhari o ũcio wa Malaki 3:1. Mariko oigaga atĩ ũrĩa ũthereranagia njĩra nĩ Johana, kũu werũ-inĩ. Ũndũ üyũ ũgatiga mūtũmwo wa keerĩ atetwo rũitwa nĩ Mariko hĩndĩ iyo. Kĩrikanĩro-gĩa-Tene gĩathiraga gĩetereire mūtũmwo ũrĩa arĩ Mwathani. Kĩrikanĩro Kĩerũ kĩambagĩrĩria na mūtũmwo o ũcio agĩtoonya.)

C. NGŪ IRĨA ĪAIGIRWO NA IGŪRŪ RĨA MWANA WA MŪMWE — ABURAHAMU NA ISAKU KIRIMA-INI

C1. Kĩambĩrĩria 22:2 Nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya mũriũ waku, o we ũrĩa wa mũmwe Isaaka, ũrĩa wendete, ũthĩ rũgongo rwa Moria, na ũmũrute ta igongona rĩa njino kuo kĩrĩma-inĩ kĩmwe kĩa iria ngaakuonia.” **[H3173 yachiyd ■]**

Ĩ OYA RŪ MŪRŪGUO, MŪRŪGUO WA MŪMWE ISAKA, ŪRĨA WENDETE --> ŪMŪRUTIRE KŪU ARĨ IGONGONA RĨA NJINO.

C2. Kĩambĩrĩria 22:6 Iburahĩmu agĩkĩoya ngũ icio cia igongona rĩa njino, agĩciigĩrĩra mũriũ wake Isaaka, nake agĩkuua mwaki na kahiũ. Na rĩrĩa o eerĩ mathiiga hamwe, **[H6086 ets ■]**

IBURAHĪMU AGĪKĪOYA NGŪ ICIO CIA IGONGONA RĨA NJINO, AGĪCIIGĪRĨRA MŪRIŪ WAKE ISAKA --> NA RĨRĨA O EERĨ MATHIIGA HAMWE.

(Mecirie makwa mwene: Thĩinĩ wa Kĩambĩrĩria 22:6, ithe ndakuuaga ngũ. Isaka nĩwe ũkuuaga ngũ agĩtambũrũkia kĩrĩma-inĩ. Iburahĩmu nĩagakomia Isaka igũrũ wa ngũ icio. Kiugo gĩa Kĩhibirania kĩa ngũ icio nĩ ets (H6086). Ets nĩ kiugo kĩrĩa kĩmenyereketete gĩa mĩtĩ ũrĩ muoyo. Ets no rĩo kiugo kĩrĩa kĩmenyereketete gĩa mbaũ ciatemwo. Ets nĩ kiugo o kĩo kĩhũthagĩrwo harĩ mĩtĩ wa muoyo. Ets nĩ kiugo o kĩo kĩhũthagĩrwo harĩ mĩtĩ ũrĩa warĩ gatagatĩ-inĩ ka mũgũnda.)

C3. Kĩambĩrĩria 22:7 Isaaka akĩaria, agĩĩta ithe Iburahĩmu atĩrĩ, “Baba!” Iburahĩmu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ üyũ, mũrũ wakwa.” Isaaka akiuga atĩrĩ, “Ndĩrona tũrĩ na mwaki na ngũ! No rĩrĩ, gatũrũme ka igongona rĩa njino karĩ ha?” (8) Iburahĩmu agĩcookia atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, Ngai we mwene nĩekũheana gatũrũme ka igongona rĩa njino.” Nao eerĩ magĩthĩ na mbere marĩ hamwe.

GATŪRŪME KA IGONGONA RĨA NJINO KAARĨ HA? --> NGAI NĪEKWĪGAIRA WE MWENE GATŪRŪME.

C4. Kĩambĩrĩria 22:13 Nake Iburahĩmu agĩtiira maitho, na hau kĩhinga-inĩ akĩona ndũrũme ĩnyiitĩtwo hĩa nĩ mĩrita. Agĩthĩ ho, akĩoya ndũrũme iyo na akĩmĩruta ĩrĩ igongona rĩa njino handũ ha mũriũ.

NDÛRÛME ÌRÌA YANYITITWO NJEGENYA NÌ HÌÌA --> AKÌMÌRUTA ÌTUÌKE IGONGONA RÌA GÛCINWO ITHENYA RÌA MÛRIÛ WAKE.

Kĩambĩrĩria 22:14 Nĩ ùndũ ùcio Iburahĩmu agĩĩta handũ hau Jehova-Nĩarĩheanaga. Na nginya ùmũthĩ kuugagwo atĩrĩ, “Kĩrĩma-inĩ kĩa Jehova-rĩ, nĩarĩtũheaga.”

KÌRÌMA-INÌ KÌA JEHOVA-RÌ, NÌARÌTŪHEAGA.

(Meciiria makwa: Wĩcirie rĩngĩ ũhoru wa kũria kĩa mwana thĩnĩ wa Kĩambĩrĩria 22:7: gatũrũme kaha? Iburahĩmu nĩacokirie kũria kũ. Ũcookio wa Iburahĩmu nĩ ũkinyaga kũraya gũkĩra ũrĩa aamenyaga. Iburahĩmu oigire, "Ngai nĩakoona gatũrũme ka igongona rĩa njino." Ciugo icio no ciũgane maĩndũ meerĩ. Ùndũ ùmwe nĩ atĩ Ngai nĩekuona gatũrũme ka wĩra wake we mwene. Ùndũ ũrĩa ũngĩ nĩ atĩ Ngai nĩekũheana we mwene ta gatũrũme kau. Kĩrĩa Ngai aaheanire mũthenya ùcio nĩ NDÛRÛME, ti gatũrũme. Ndũrũme nĩ ndũrũme ìrĩa ìkũrĩte biũ. Ndũrũme ìno nĩyakuire ithenya wa mwana ùcio, yohanĩtio na hĩa ciayo. Kĩũria kĩa Isaka nĩgĩcookeirio kĩrĩma-inĩ na njĩra ìmwe. Kĩũria kĩa Isaka o na nakĩo nĩgĩtigĩtwo kĩrĩ mũhingo na njĩra ìngĩ. Gatũrũme no gakĩrĩ ka kũrĩhwo. Iburahĩmu agĩtua handũ hau rĩtwa na kĩĩranĩro thaa ya thuutha: "kĩrĩma-inĩ kĩa Jehova nĩgũkuonekana.")

ÛRORERE ÛNGÌ, KÌONERO KÌRÌA KÌMWE — mũriũ ũrĩa wakuire ngũ, na Mũriũ ũrĩa wakuire mũtharaba

Kĩambĩrĩria 22:6 Iburahĩmu agĩkĩoya ngũ icio cia igongona rĩa njino, agĩciigĩrĩra mũriũ wake Isaaka, nake agĩkuua mwaki na kahiũ. Na rĩrĩa o eerĩ mathiiga hamwe,

ABRAHAMU NÌAIGÌRÌIRE NGŪ IGŪRŪ RÌA ISAKA MÛRIÛ WAKE --> NAO EERÌ MAGÌTHÌÌ HAMWE.

Johana 19:17 Na ekuuĩre mũtharaba wake agĩthĩ nginya harĩa heetagwo “Ha Ihĩndĩ rĩa Mũtwe” (na no ho hetagwo na Kĩhibirania, Gologotha.)

NAKE AKUUÌTE MŪTHARABA WAKE AGÌTHII, AGÌKINYA HANDŪ HETAGWO HA MŪTWE.

Johana 19:18 Hau nĩho maamwambire, na hamwe nake makĩamba andũ angĩ eerĩ, ùmwe mwena ùmwe na ùcio ũngĩ mwena ùcio ũngĩ; nake Jesũ arĩ gatagatĩ.

KŪU NÌKUO MAAMWAMBIRE MŪTÌ-IGŪRŪ + JESŪ ARÌ GATAGATÌ.

(Meciiria makwa mwene: Baba, mũriũ wake wa mũmwe ũrĩa ithe endete, kĩrĩma, ngũ ciigĩrĩrwo mũgongo-inĩ wa mũriũ we mwene, na mũriũ agĩthĩ na igũrũ arĩ na ngũ icio. Ũhoru ũyũ wekĩkire maita meerĩ thĩnĩ wa Bibilia. Mahinda ma mbere, thĩnĩ wa Kĩambĩrĩria 22, Ngai nĩaatiganĩrie kahiũ. Ngai nĩaigire ndũrũme handũ ha mũriũ ùcio. Mahinda ma keerĩ, mũtĩ-inĩ, gũtirĩ mũndũ watiganĩrie gĩkuũ. Hĩndĩ ìno, Mũriũ nĩwe warĩ ithenya rĩa mũndũ ũngĩ. Ta wone ũrũgamĩrĩrĩ ũngĩ gatagatĩ-inĩ ka macio meerĩ. Isaka nĩoririe atĩrĩ, "Gatũrũme karĩ ha?" Gũtirĩ macokio ma kũria kĩa Isaka mũthenya ùcio. Macokio nĩmokire thutha ùcio, Rũũ-inĩ rwa Jorodani, kuuma kũrĩ Johana. Johana nĩonanĩrie mũndũ ũrathĩ agĩthĩrĩria we.)

C5. Johana 1:29 Mũthenya ũyũ ũngĩ, Johana akĩona Jesũ agĩũka na kũrĩ we, akiuga atĩrĩ, “Onei! Gatũrũme ka Ngai karĩa keheragia mehia ma kĩrĩndĩ!

AKIUGA ATÌRÌ, “ONEI! GATŪRŪME KA NGAI KARÌA KEHERAGIA MEHIA MA KÌRÌNDÌ.

C6. Kĩambĩrĩria 22:2 Nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya mũriũ waku, o we ũrĩa wa mũmwe Isaaka, ũrĩa wendete, ũthĩ rũgongo rwa Moria, na ùmũrute ta igongona rĩa njino kuo kĩrĩma-inĩ kĩmwe kĩa iria ngaakuonia.”

Johana 3:16 “Nĩgũkorwo Ngai nĩendire kĩrĩndĩ, akĩruta Mũrũ wake wa mũmwe, nĩgeetha mũndũ o wothe ùmwĩtĩkĩtie ndakoore, no agĩe na muoyo wa tene na tene. **[G3439 monogenes ■]**

MWANA WAKU WA MŪMWE, ŪRÌA WENDETE --> NÌ AHEANIRE MWANA WAKE WA MŪMWE WACIARWO.

C7. Ahibirania 11:17 Nĩ ùndũ wa gwĩtĩkia-rĩ, Iburahĩmu, rĩrĩa aageririo nĩ Ngai, nĩarutire Isaaka atuĩke igongona. Ùcio werĩrwo ciĩranĩro nĩhaariĩrie kũruta mũrũ wake wa mũmwe igongona, (18) o na gũtuĩka Ngai nĩamwĩrĩte atĩrĩ, “Rũciaro rũrĩa rũgeetanio nawe rũkoima harĩ Isaaka.” (19) Iburahĩmu nĩatuĩte na ngoro atĩ Ngai no ariũkie mũndũ mũkuũ, na nĩ ùndũ ùcio no kwĩrwo na ngerekano atĩ nĩacookeirio Isaaka ta oimĩte kũrĩ arĩa akuũ.

AARUTIRE IGONGONA RÌA MÛRIÛ WAKE WA MŪMWE --> ETÌKÌTIE ATÌ NGAI NÌ MŪHOTI KŪMŪRÌŪKIA, O NA KUUMA KŪRÌ ARÌA AKUŪ.

(Meciiria makwa mĩene: Mwandĩki wa ibuku rĩa Ahibirania nĩahũthagĩra kiugo kĩa kĩmwe gĩa Kĩngiriki kĩa Johana ahũthagĩra harĩ Jesũ, kũgweta Isaka. Kiugo kũ nĩ "mũrigithathi," monogenes (G3439). Mwandĩki wa Ahibirania atwĩraga ũrĩa Iburahĩmu eeciiragia hĩndĩ ya kwambata kĩĩma-inĩ. Iburahĩmu eeciiragia atĩ Ngai no ahote kũriũkia kĩmwana kũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ. Iburahĩmu eerire aanake acio maarĩ mũthia-inĩ wa kĩĩma, "Nĩ na kĩmwana tũrathĩ kũ, na tũrathathaiya, thuutha ũcio tũgacooka kũrĩ inyuũ." Iburahĩmu eetereire gũcoka na Isaka akĩharũrũka kĩĩma. Mwandĩki wa Ahibirania oigaga atĩ Iburahĩmu nĩamũkĩrĩre Isaka rĩngĩ "ta kĩoneki." Kĩoneki gũkũ nĩ mũhianĩre kana rũũri. Thutha wa mĩthenya itatũ kuuma watho ũrĩa waheirwo, mwana ũrĩa watariĩ ta mũkuũ nĩacookire arĩ muoyo.)

KĪMENYITHIA GĨA HANDŪ — kĩmenyithia gĩa gũteithĩrĩria, ti ũndũ mĩcemanio ĩyugaga tũhũ

2 Maũndũ ma Matukũ ma Tene 3:1 Hĩndĩ ĩyo Solomoni akĩambĩrĩria gwaka hekarũ ya Jehova kũu Jerusalemu Kĩĩma-inĩ kĩa Moria, harĩa Jehova oimĩrĩre ithe Daudi. Hau nĩho kĩhuhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Arauna ũrĩa Mũjebusi, handũ harĩa Daudi aaheanĩte hekarũ ĩgaakwo.

HĨNDĨ ĨYO SOLOMONI AKĪAMBĨRĨRIA GWAKA HEKARŪ YA JEHOVA KŪU JERUSALEMU KĪRĪMA-INĨ KĪA MORIA.

[MICEMANIO IGĪTWĪKANĪTIO — NDĪRĪ RIRĪA RĪMWE RĪUGĪTE ŨŨ RĪONEKA RĪO WĪKĪRE]

(Meciiria makwa nĩ mwene: Kĩandĩko gĩa Kĩambĩrĩria 22:2 kĩgwetaga handũ Ngai aatũmire Iburahĩmu athũ ta bũrũri wa Moria. 2 Maũndũ ma Matukũ 3:1 gwetaga handũ Solomoni aakire hekarũ ta kĩĩma kĩa Moria, kũu Jerusalemu. Kĩĩma kĩa Isaka aakuhĩrĩre kũrutwo igongona na kĩĩma kĩa igongona ciothe cia thutha cia hekarũ ciarutagĩrwo nĩ ũndũ ũcio marĩ na rĩtwa rĩmwe. Jerusalemu no nokuo itũũra rĩrĩa thigari ciambithirie Jesũ mũhaka-inĩ wa itũũra rĩu inene. Ugagai o ũrĩa mĩhari ĩyugaga. Mĩhari ndũugaga atĩ Goligotha nĩrĩo rwaro rwa ihiga rĩmwe na Moria. No mĩhari yugaga atĩ nĩ rĩtwa rĩmwe, na irĩa imwe, na itũũra rĩmwe. Ciugo cia Iburahĩmu we mwene ciarĩ "Kĩĩma-inĩ kĩa Jehova nĩkuo kũrĩoneka." Iburahĩmu aarĩre ciugo icio na ihinda rĩa thutha.)

KŪHINGA

Johana 8:56 Ithe wanyu Iburahĩmu nĩakenaga atĩ nĩakona mũthenya wakwa; na nĩawonire na agĩcanjamũka." (57) Nao Ayahudi makĩmwĩra atĩrĩ, "Wee o na ndũkinyĩtie mĩaka mĩrongo ĩtano, na ũkoiga atĩ nĩwonete Iburahĩmu!" (58) Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, "Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, Iburahĩmu atanaciarwo, Nĩ ndũire!" (59) Maigua ũguo makĩoya mahiga mamũhũire namo nyuguto, no Jesũ akĩĩhitha, akiuma kũu hekarũ-inĩ.

ABURAHAMU ATANATHĪA, NĪ NDĪ --> NAO MAGĪOYA MAHIGA NĪGUO MAMŪIKĪRĪRIE.

(Meciiria makwa ma mwene: Iga cĩhaano igĩrĩ ici hamwe, na wĩtikĩrie ũtiganu ũcio ũkũrutane. Kĩhinga-inĩ, mũgambo kuuma mwaki-inĩ uugaga NĪ NĪ. Musa nĩehithagia ũthiũ wake kĩhinga-inĩ. Hekarũ-inĩ, mũndũ arũgamĩte mbere ya kĩrĩndĩ oigaga NĪ NĪ. Kĩrĩndĩ nĩgĩkuuaga mahiga. Kĩrĩndĩ gĩtiarĩ na ũrigici igũrũ rĩa ũrĩa Jesũ oigire. Kĩrĩndĩ nĩgĩataũkĩrwo nĩ ũrĩa Jesũ oigire kũna. Kĩrĩndĩ nĩgĩatũire ciugo cia Jesũ cia bata wa gũikĩrĩrio mahiga. Ririkana nĩngĩ atĩ Jesũ ndoigire "Iburahĩmu atanagĩ, ndaarĩ" Jesũ oigire NĪ NĪ.)

KĪGERANIO GĨA GWĪMENYERIA

1. Kĩambĩrĩria 1:26 — Nake Ngai akiuga, Rekei tũthondeke mũndũ na mũhianĩre witũ, ahaanane na ithũ:

- a) kũringana na mũhianano witũ
- b) rora, kwarĩ wega mũno
- c) nĩ mũhianĩre wa Ngai aamũũmbire

2. Kĩambĩrĩria 16:13 — Nake agĩta rĩtwa rĩa Jehova ũrĩa aamwarĩrie:

- a) Wee Ngai ũrĩa ũnyonaga
- b) nĩnyonire Ngai ũthiũ kwa ũthiũ
- c) Nĩ nĩ ũyũ; ndũma

3. Thaama 3:14 — Nake Ngai akĩĩra Musa atĩrĩ:

- a) Nĩ nĩ Ngai wa thoguo

- b) Nĩ Nĩ Ũrĩa Ndĩ
- c) Nĩ nĩ Jehova, na gũtirĩ ũngĩ

4. Johana 8:58 — Jesũ akĩmeera atĩrĩ, Ma ngũmwĩra atĩrĩ:

- a) Thoguo Iburahimu nĩakenire nĩ kuona mũthenya wakwa
- b) Ibrahĩmu atanagĩa-ho, nĩ nĩ ndĩ ho
- c) Gũtirĩ mũndũ ũrĩ ona Ngai o na rĩ

5. Atiirĩrĩ 13:22 — Nake Manoa akĩĩra mĩtumia wake, Ti-itherũ tũrĩkua:

- a) tondũ ndĩ mũndũ mwene mĩromo ĩtarĩ theru
- b) nĩgũkorwo handũ harĩa ũrũgamĩte nĩ tĩĩri mũtheru
- c) tondũ nĩtuonete Ngai

6. Joshua 5:15 — Nake mũnene wa mbũtũ ya Jehova akĩĩra Joshua:

- a) Ruta iraatũ yaku kũgũrũ
- b) Wee ũrĩ wa mbarĩ iitũ, kana wa thũ ciitũ?
- c) Cooka kũrĩ mĩtumia waku

7. Kĩambĩrĩria 22:8 — Ngai nĩekũrutĩra we mwene gatũrũme ka igongona rĩa njino:

- a) agĩgĩũgĩrĩra Isaaka mũriũ wake
- b) nĩ ũndũ ũcio magĩthĩ eerĩ hamwe
- c) ta mwenya mwaki na ngũ

MACOOKIO: 1-a, 2-a, 3-b, 4-b, 5-c, 6-a, 7-b

ŨŨ NDŪRANIRI ŪYŪ WAGAWANYIKA

NJĪRA ĪRĪA KĪRURU KĪONANAGIA ŪTHERI: NGŪ IRIA YAIGIRĪRWO MŪGONGO WA ISAKA (KĪAMBĪRĪRIA 22:6) NA MŪTHARABA ŪRĪA WAIGIRĪRWO MŪGONGO WA MŪRŪ (JOHANA 19:17). KĪRURU KĪU KĪOONEKIRE KĪRĪMA-INĪ. MWĪRĪ ŪCIO WOONEKIRE NJA YA ITŪŪRA.

--> **NJĪRA YA KŪHŪTHŪRA: CIUGO CIA "ITHUĪ" NA "IITŪ" CIA KĪAMBĪRĪRIA 1:26, HAMWE NA "JEHOVA ŪMWE" WA GŪCOOKERITHIA 6:4, NĪCIŪGŪRAGA MŪRANGO WA WĪRUTI WA KŪNA WA ŪNGAI. ŪNGAI NĪ NGAI ŪMWE, NA ITHE, NA MŪRIŪ, NA ROHO MŪTHERU MAGWETETWO TA ANDŪ ATATŪ MĪGAMBO-INĪ ĪGŪRŪ YA BIBILIA YOTHE. WĪRUTI ŪYŪ WARIGIICIRE O MŪTHIA-INĪ WA WĪRUTI ŪCIO WA KŪNA.**

--> **KŪGUŪRIO KŪNGĪHOTEKA: JAKUBU NĪORIRIE MŪNDŪ ŪRĪA AAKORAINIE NAKE THĪINĪ WA KĪAMBĪRĪRIA 32 RĪITWA RĪAKE MWENE, NA AKĪREGWO (KĪAMBĪRĪRIA 32:29). MANOA NĪORIRIE MŪRAIKA WA JEHOVA RĪITWA RĪAKE MWENE, NA AKĪRWO ATĪ RĪITWA RĪU RĪARĪ PILIY (H6383), RĪA KŪGEGANIA MŪNO KŪRĪ MŪNDŪ KŪRĪMENYA (ATIIRĪRĪ 13:18). ISAIA AGĪCOOKA AKIUGA ATĪ KAANA KARĪA GAATŪCIARĪRWO GAGETAGWO MŪGEGANIA, PELE (H6382), KUUMA MŪRI O RO ŪCIO (ISAIA 9:6). RĪITWA RĪRĪA RĪAGITĪRWO KĪRĪKANĪRO-INĪ GĪA TENE NĪRĪO RĪANAGĪRĪRIO IGŪRŪ RĪA KAANA. MŪTHIA-INĪ WA BIBILIA, AKĪHAICA AKIUMA IGŪRŪ, JESŪ ARĪ NA RĪITWA RĪRĪA GŪTARĪ MŪNDŪ ŪRĪMENYAGA TIGA WE MWENE (KŪGUŪRĪRIO 19:12). RĪITWA NĪRĪHEANĪTWO, NA RĪITWA RĪU RĪRĪ O NA KŪRĪA KŪRIKU GŪKĪRA ŪRĪA WĪRUTWO ŪYŪ WONANĪTIO.**

CIUGO CIA KIRIKI

“ũrĩa wa mũmwe” — G3439 monogenes — mũciare wa mwana ũmwe; wa mũthemba ũmwe; ũrĩa wa mũthemba wake wiki

Kiugo Monogenes kĩrahũthĩrwo harĩ Mũrũ. Monogenes o na kĩrahũthĩrwo harĩ Isaaka thĩinĩ wa Ahibirania 11:17.

“kũmenyithanio” — G1834 exegeomai — gũtongoria kuuma; kũruta nja; kwaria wega na ũkinyanĩru; kũmenyithania

Gũtirĩ mũndũ wonete Ngai. Mũriũ ũrĩa wa mũmwe nĩatongoretie Ngai akoimĩra hau akĩoneka.

CIUGO CIA KIHEBERI

“mũraika / mũtũmwo” — H4397 malak — ũrĩa mũtũme; mũtũmwo; mũraika

Kiugo gĩkĩ nĩkĩonanagia ũtũmi, ti mũthemba wa ũndũ. Kiugo gĩkĩ nĩgĩhũthagĩrwo harĩ andũ. Kiugo gĩkĩ nĩgĩhũthagĩrwo harĩ anabii. Kiugo gĩkĩ nĩgĩhũthagĩrwo harĩ ciũmbe cia igũrũ. Kiugo gĩkĩ gĩtingĩmenyithania Kĩĩ mũndũ ũrĩa watũmitwo arĩ. Kiugo gĩkĩ o nakĩo kĩmwe kĩonanagia atĩ mũndũ nĩ watũmitwo. Rũrango rũrĩa rũthiũrũrũkĩrie kiugo kũu thiini wa Bibilia nĩrũagĩrũrwo nĩ gũkũmenyithia matigari. Rũrango rũrĩa rũthiũrũrũkĩrie kiugo kũu nĩrũmenyithanagia matigari macio ũhoro-inĩ ũyũ.

“Ngai” — H430 elohim — Ngai; ngai; Ngai wa ma

Elohim nĩ mũhaka wa maũndũ maingĩ. Elohim nĩyahũthagĩrwo kaingĩ mũno nĩ ũndũ wa Ngai ũrĩa wa ma ũmwe, hamwe na ciugo cia ũrũme ũmwe. Kiugo gĩkĩ kĩene nĩkĩo gĩkuuĩte ũiganu ũrĩa wĩrutwo ũyũ ũratuĩria.

“ũmwe” — H259 echad — ũmwe; kũrĩ na ũrũmwe; wa mbere

Echad nĩkĩo kiugo kĩrĩ thĩinĩ wa "Jehova Ngai witũ nĩ Jehova ũmwe." Echad nĩkĩo kiugo o kũu gĩtũmagĩrwo harĩ hwaĩ-inĩ na rũciinĩ gwĩtwo mũthenya Ũ MWE. Echad nĩkĩo kiugo o kũu gĩtũmagĩrwo harĩ mũndũ mũrũme na mũtumia wake gĩtuĩka mwĩrĩ Ũ MWE.

“Mũriũ wa mũmwe” — H3173 yachiyd — wiki; ũrĩa wiki; wa mwana wa mũmwe

Kĩbuku gĩa Kĩambĩrĩria gĩa 22 gĩgwĩtaga Isaka "mũrũguo wa mũmwe" maita matatũ mataarĩ hamwe. Yachiyd nĩ kuuga ũrĩa wa mũmwe wiki.

“mũtĩ” — H6086 ets — mũtĩ; mbaũ; mbaũ cia gwaka; mbaũ nyaraganu; rũthanju

Ets nĩ kiugo kĩmwe gĩa Kĩhibirania kĩonanagia mũtĩ ũrĩ muoyo hamwe na ngũa iria itemetwo. Ets nĩ kiugo kĩa ngũa iria Iburahamu aigĩrũre Isaaka.

“hitho / kũgegania” — H6383 piliy — wa magegania; ũrĩ wa magegania mũno gũkĩrĩrũrwo kũmenyeka

Piliy nĩrĩo kiugo kĩrĩa mũraika wa Jehova aaheire Manoa kũgũtaarĩria rĩtwa rĩake. Piliy ũkoima mũri ũmwe na rĩtwa pele thĩinĩ wa Isaia 9:6.

“mũnene / mũthamaki” — H8269 sar — mũndũ mũnene; mũtongoria; mũnene wa mbũtũ; mũthamaki; mwathi

Sar nĩ rĩtwa rĩa ũnene rĩrĩa mũndũ ũrĩa warĩ na rũhiũ rwa njora rwakũnjũrwo eyugaga arĩ nja ya Jeriko.

“Nĩ Nĩ” — H1961 hayah — gũkorwo; gũtũũra; gũtuĩka

Hayah nĩ kĩgio kĩa kiugo kĩrĩa kĩrĩ rungu rwa "NDĨ ŨRĨA NDĨ" mũrĩmĩrĩri-inĩ ũrakanĩte na mwaki.

SOURCES & CREDITS

Scripture: Kikuyu Bible (CC BY-SA 4.0) — a redistributable edition, looked up exactly and never machine-translated.

Alternate chapter/verse numbering reconciled with STEP Bible TVTMS (CC BY 4.0).

Strong's numbering & original-language data: OpenScriptures Hebrew Bible (CC BY 4.0); STEP Bible.org — TAHOT/TAGNT/TBESH/TBESG (CC BY 4.0); Robinson-Pierpont Byzantine Majority Text (Public Domain); Strong's dictionary, 1890 (Public Domain).

Typography: Google Noto fonts (SIL Open Font License 1.1).

© SEE MORE JESUS · wanttoseemore.com — shared under Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0).